

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Sect. I. Prænotantur quædam circa actuum moralitem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

DISPUTATIO LXXIX.

De bonitate & malitiâ humanorum actuum.

QUÆ de humanis actibus dicta sunt, ad Physicam ferè eorundem entitatem pertinent: nunc ergo de esse eorum morali agendum: quæ questio utilior multò est, utpote ad regulandos mores, totiusque humana vitæ, & conscientia regimen apprime conducens. Quæ verò S. Thom. hic, q. 7. 8. 9. & reliquis usque ad 18. de voluntate tractat, ut quidnam sit illius objectum, quo pacto moveatur ab intellectu, qua denique ratione intendat finem, an moveri possit ab appetitu sensitivo, & alia huiusmodi, & philosophica sunt, & à nobis in libris de Anima susè tractata. His itaque omisissis, de illis hic agemus quæ tractat S. Thomas quæst. 18. de bonitate scilicet & malitiâ actuum humanorum in genere, quæ & difficiliora sunt & huius loci propria.

SECTIO PRIMA.

Premittuntur quedam circa actuum moralitatem.

apprehensiones, ad has autem non requiritur, ut longo quis utatur discursu, sed sufficit sola objecti apprehensio & representatio, cum libertas, etiam brevissimo tempore, inò uno vel altero instanti exerceri possit.

Objiciet aliquis: homines interdum artes, quas sani didicerunt, exercent infanti, nent, texunt, variaque fabrorum opificia tam fabrè faciunt, ut nemini quantumvis mentis compoti hac in parte cedant: hæc verò sine aliquo discursu, & consequenter sine libertate non videntur præstare eos posse.

Sed contrà: videmus etiam textrices araneas, aves nidus, apes favos, ac mellis loculamenta, summo veluti artificio fabricantes; his ergo aliisque brutis animantibus discursum inesse dicant, & libertatem. Quod licet Cajetanus & Molina 1. p. q. 14. art. 13. d. 2. aliique nonnulli concedant, est tamen contra communem omnium prope tum Philosophorum, tum Theologorum sententiam. Hinc Aristoteles 3. Ethicorum, cap. 2. Quod, inquit, sponte fit, ad plura sese extendit: est enim & pueris, & animalibus cæteris nobiscum commune, electio verò non est communis. Idem docet S. Gregorius Nyssenus lib. 5. Philos. cap. 4. Sanctus etiam Joannes Damascenus lib. 2. de Fide, cap. 24. ubi sic habet: Sed ne illud quidem nos prætereant, quod pueri & bruta spontè quidem faciunt, at non item ex electione: hoc est liberè.

Ad argumentum itaque dico: etsi amentes interdum artes aliquas summâ dexteritate, & promptitudine exercent, sicut & fides pulsant, hoc tamen nullam nunc in iis arguit libertatem, aut discursum, sed quòd hæc aliquando habuerint. Artes igitur, quas olim per discursum & libertatem didicerunt, postea acquisito jam habitu, sine libertate exercent, quod etiam nonnullis in formis contingit; facilius namque est artem aliquam, ad ejus perfectionem longo usu & exercitatione quis pervenit, postea exercere, quam eandem primò acquirere.

Concludo itaque cum Soto, Durando, Salas hic, tract. 1. d. 4. sect. 1. & favere videtur Vaquez hic q. 18. art. 1. & alii: Concludo, inquam, moralitatem non supponere libertatem, sed in eâ formaliter

I.
Morale &
liberū idem
sunt.

Inter se coincidunt actus liber, moralis, & humanus.

S. Thomas.

Aristoteles.

II.
Quid requiratur ut actus aliquis erascatur obici liberè.

Ad actum morale non est necessarium, ut quis in actu signate actionem concipiat esse moraliter bonam.

III.

Homines interdum artes, quas sani didicerunt, exercent infanti.

IV.

Dicit nequit brutis animantibus inesse libertatem.

Aristoteles.

S. Gregorius Nyssenus.

S. Joan. Damascenus.

V.

Artes aliquæ cum discursu & libertate acquisite possunt sine iis postea exerceri.

VI.

Moralitatem libertatem non supponit, sed in eâ formaliter consistit.

formaliter consistere, ac proinde omnis actus liber est moralis, & e contra: si enim actus sit imputabilis ad premium vel penam, seu capax laudis ac vituperii, moralitatem certe aliquam habere debet, quam non habet actus necessarius, & consequenter liber sit necesse est: actum autem liberum, esse etiam moralem, jam ostensum est. Non tamen nego, quin in quibusdam actibus, etiam non liberis, sit naturalis quaedam bonitas & malitia, quemadmodum & in actibus externis, qui nihilominus, non sunt formaliter & immediate morales, licet materialem aliquam malitiam ratione turpitudinis in se contineant, sicut alii actus materialem bonitatem: de quo postea recurrit sermo.

Actus aliqui non liberi quandam in se habent materialem bonitatem & malitiam.

VII. Frustra quis quærit hæc sitis difficultates.

VII. Hæc de præsentis difficultate abundè sufficiunt: quare, ut rectè P. Arriaga hic, Disp. 14. sect. 1. num. 1. mirum est nonnullos tam fufam hac de re disputationem instituire, cum res non tanti momenti sit, ut quisquam ejus discussioni diutius immoretur.

SECTIO SECUNDA.

In quo bonitas & malitia humanorum actuum consistat.

I. Mira inter antiquos hæc sitis difficultas in re discussa.

Præcipua hæc in re difficultas est, ut vitetur circulus.

II. Rejicitur modus bonitatis & malitiam actuum statuentis in conformitate vel diffinitione ad rectam rationem.

Actus in ordine ad dictamen rationis solum bonus est aut malus concomitantè vel consequenter.

III. Rectior ratio, dum judicat obiectum esse bonum, non

I. HIs ergo positis querimus in quo sita sit bonitas & malitia actuum humanorum, seu quid illud sit, in ordine ad quod obiectum, vel actus rationem boni aut mali desumat. In quo multum inter se variant auctores, præsertim antiqui: & in eo præcipuè sita videtur difficultas, ut vitetur circulus, quem incurrunt aliqui, à quibus dum quaeritur, cur volitio furandi sit mala, respondent, quia furtum ipsum est malum, & in obiecto quædam relucet inhonestas, quæ refunditur in actum: si verò ulterius ab iisdem quaeras, cur furtum sit malum, respondent, quia oritur à voluntate malâ, si enim ab aliâ voluntate oriretur, actio ipsa furandi non esset mala: & idem suo modo affirmant de actu & obiecto bono.

II. Communissima sententia est, ideo aliquid esse bonum vel malum, quia est conforme vel difforme rectæ rationi, dictanti illud bonum esse vel malum: ita opinari videtur Molina 1. p. q. 5. Salas hic, Disp. 2. sect. 5. & alii plurimi. Contra primò: ideo enim recta ratio, sive humana, sive divina judicat aliquid esse bonum vel malum, quia est bonum vel malum, sicut ideo judicat rem ita esse, quia verè ita se habet, ergo antecedenter ad hoc dictamen rectæ rationis est bonitas aliqua & malitia in rebus, de qua inquiremus unde desumatur; nec enim ab hoc dictamine desumi potest, nisi ad summum concomitantè, vel consequenter, quatenus scilicet ratio judicat actum vel obiectum esse malum: nos autem hic radicem primam seu causam inquiremus, unde desumatur hæc malitia. Sic licet si Deus videat Petrum peccare manifestum indicium sit eum peccare, causa tamen cur peccet, non est hæc Dei visio, sed quòd transgrediatur præceptum Dei, vel aliud hujusmodi. Nec motus primi mobilis eursum Pauli esse longum facit, vel brevem, sed solum longitudinem ejus vel brevitatem ostendit, est verò longus aut brevis aliunde.

III. Deinde, vel illa bonitas reperta in actu aut obiecto est aliquid in re ipsa secundum se, vel solum derivatum à rectâ ratione, & reduplicativè, ut nimirum illi substat; non secundum, sic enim

recta ratio se haberet pro obiecto, quando judicat obiectum esse bonum, aut actum aliquem bonum regulat, quod tamen non est necessarium, actus enim, quo merè representatur bonitas & perfectio Dei, hoc non facit, & nihilominus potest actum voluntatis regulare, & movere ad amorem Dei. Si verò dicatur primum, hoc est quod inquiremus, in quo scilicet bonitas illa sita sit. Præterea hic non vitatur circulus num. 1. positus; ideo enim secundum hos auctores obiectum est bonum, quia est conforme rectæ rationi, ideo verò est conforme rectæ rationi quia est in se bonum, & ratio, sive humana sive divina, ut supra dixi judicat, seu dicitur sicuti res est, ergo ignotum explicatur per æquè ignotum, aut ignotius.

habet se pro obiecto.

In hoc modo non vitatur circulus.

IV. Omissis alijs dicendi modis mihi probabilis videtur, quod affirmat Scotus in 2. d. 33. Durandus, Vasquez hic, d. 58. cap. 2. Coninck d. 3. de actibus dub. 1. n. 16. Salas, Tannerus hic, Disp. 2. q. 5. dub. 1. n. 13. & recentiores communiter, nempe licet negari non possit, quin tum à lege æternâ, tum judicio & dictamine rectæ rationis & alijs hujusmodi explicari à posteriori possit bonitas & malitia actuum humanorum, cum si recta ratio judicet esse bonum, non sit malum, rationem tamen antecedentem, unde sumatur bonitas & malitia moralis horum actuum aliunde desumi debere, nempe ex convenientiâ aliquâ vel disconvenientiâ actus liberi cum naturâ rationali, ita ut ille actus sit bonus, qui consentaneus est naturæ rationali, eamque, ut rectè auctores citati, simpliciter ornat, ac illius dignitatem decet: e contrario actus ille est moraliter malus, qui naturam rationalem simpliciter dedecet, licet secundum quid possit ei interdum convenire.

IV. Per dictamen rectæ rationis non nisi à posteriori explicari potest bonitas & malitia actuum.

A priori desumitur bonitas & malitia à convenientiâ & disconvenientiâ actus cum naturâ rationali.

V. Ratio est: quia bonitas moralis; non est bonitas transcendentalis; hæc enim bonis juxta & malis rebus est communis, & una ex passionibus est. Est ergo bonum conveniens, & consequenter bonum alteri; nihil autem aliud est, cui actus liber sit bonus moraliter, præter naturam rationalem, respectu cuius relucet in actu libero, seu morali bono peculiaris quædam decentia, quæ non relucet in actu necessario: sicut e contra indecentia, & deordinatio apparet in actu malo. Ut autem actus hujusmodi sit honestus, à varijs pendet, ut à modo tendendi, ab obiecto, à circumstantiis, à modo hæc apprehendendi, & alijs hujusmodi. Unde ut actus bonus sit & honestus, in nullo ex his deficere debet, nam malum ex quolibet defectu ut latius in sequentibus declarabitur.

V. Bonitas, de qua hic loquimur, non est virtus transcendentalis, sed bonum conveniens.

Malitia ad bonitatem moralem requiritur.

SECTIO TERTIA.

Quid ad bonitatem moralem actus requiratur in obiecto.

CIRCA obiectum ergo notandum sufficere I. ut plurimum ad bonitatem actus, quòd obiectum sit bonum Physicè, nec præter Physicam in eo requiri bonitatem moralem. Bonitas autem hæc Physica in eo per se loquendo consistit, quòd obiectum illud alicui sit simpliciter aliquâ ratione conveniens, seu conduens ad vitam, vel felicitatem: & licet interdum aliquid mali Physici in obiecto illo appareret, si tamen bonum, quod cum malo illo in obiecto conjunctum cernitur, superet malum, eique simpliciter præponderet, erit actus

I. In obiecto aliud non requiritur, quam ut sit bonum Physicè.